

Bernáth Béla

Alighanem Budakeszi egyik legismertebb polgára Bernáth Béla, az egyik utolsó „békebeli ezermester”, aki a közelmúltban ünnepelte 80. születésnapját. Gazdag, munkával teli – soha nem lankadó – értékteremtő, alkotói évtizedeiről emlékezett ízes, lebilincselő, utánozhatatlan stílusával.

■ **A fa megmunkálásának szerelmeseként indult, hogy aztán élete folyamán alkotó fantáziáját, más területeken is kamatoztassa. Hogyan is kezdődött?**

– A Szabolcs megyei Aporligeten – ma Bátorliget –, édesapám kerékgyártó (bognár) műhelyében, a lovaskocsi és hintógyártás fortélyait ellesve indult el 8 évesen az én „karrierem”. Néha ugyan rosszkodtam, elrontottam egy-egy szerszámot és útjában voltam a segédeknek, akik nem egyszer kizavartak a műhelyből, de aztán arra is találtam megoldást, a falécek mögötti búvóhelyen. Meg aztán édesapám – látván az asztalosság iránti érdeklődésemet – vett nekem egy gyalupadot és szerszámokat. Így 10 éves koromban már csináltam egy faládát az osztálytársaimnak, 13 éves koromban pedig már elkészítettem első konyhabútoromat, egyik idősebb bátyámnak. Lánya szerint még ma is használják.

■ **De hát ebben a korban még játszanak a gyerekek!**

– Ritkán volt nekem időm a játékra, mindig a munka, a fa érdekelt. Az árnyékot, megnyugvást adó élő fa is nagyon szép, de legalább ennyi szépséget ad szakyszerűen felvágva is. A szálirány, a szemcsék, a csomók, a mintázatok, a színek, mind megannyi csodája a természetnek.

■ **Mikor és miért került a családjuk éppen Budakeszire?**

– 1956-ban, 15 éves koromban kerültem Budakeszire. Édesapám két testvére már korábban is itt lakott. Ők csábították ide a családot, mivel akkoriban a mezőgazdasági termelőség szűkös volt, a mezőgazdasági termelőség szűkös volt, a mezőgazdasági termelőség szűkös volt. Egy Budapest közeli település nagyobb reményt adott a megélhetésre, egy biztató jövőre egy hétgyermekes családnak.

Budakeszin az első két évben az itt megvett házunk helyrehozásában vettem részt, majd egy ideig az itteni tsz-ben is dolgoztam, de a végén természetesen az utam az asztalos szakmához vezetett. 16 éves koromban – munka mellett – esti tagozaton tettem le a szakmunkásvizsgát Budapesten, a Fővárosi Asztalosipari Vállalatnál. A katonaidő letöltése és néhány további, fővárosban töltött segédév után végleg Budakeszihez kötött a munkám, kiváltottam az...

■ **...asztalos iparendedélyt?**

– Igen, ez 1967-ben történt, mikor már puhult a Kádár-rendszer diktatúrája. Akkor még feltétele volt az engedélynek a mestervizsga letétele, bár azt nem mondhatnám, hogy túl magasak lettek volna a vizsgakövetelmények..! Egy sámlit kellett megcsinálnom a megfelelő csapolásokkal, kötésekkel. Mindössze 26 éves voltam. Tele erővel,

sok-sok elképzeléssel. Ám a történet egy elég furcsa intermezzóval kezdődött. Ugyanis abban az időben még csak 0,5 lóerős fűrészgépet használhattak a kisiparosok. Ez volt olvasható a friss iparendedélyemen. Húúú..., gondoltam magamban, ezzel a semmi teljesítménnyel nem tudok egy nagyobb fát elvágni! Mint aztán kiderült, ezt a rendeletet még a Rákosi-korszakban hozták meg, melynek az volt a célja, hogy a kisiparosok csak kisebb javításokat, szolgáltatásokat tudjanak elvégezni, kizárólag kézi szerszámokkal. Az ajtó-, ablak-, bútorkészítést, nagyobb ipari tevékenységet csak a nagyüzemek folytathattak. És ez a rendelet még a 60-as években, az enyhülés időszakában is bennmaradt a szabályozásban egy véletlen folytán. Ám aztán ez megoldódott, a hatóságok nem akadályozták meg már ebben az időben, hogy az asztalosok nagyobb teljesítményű gépeket is használjanak. Ezek után természetesen az volt az első dolgom, hogy vegyek egy nagyobb teljesítményű ipari fűrészgépet.

■ **Milyen elképzelésekkel, célokkal kezdte el a magánvállalkozást?**

– Abban az időben – a 60-as évek második felében, a 70-es évek elején – egyre többen kezdtek családi házakat építeni. Először elsősorban ajtót, ablakot készítettem. Az egyedi igények is mind gyakoribbá váltak. Később pedig egyéni elképzelések alapján már konyhabútorok, szekrények, könyvespolcok elkészítésére is sorra jöttek a megrendelések, mindenfelől az országból, de főleg a fővárosból, a balatoni településekről, de akár panellakásokból is.

■ **Mikor lépett újabb szintet a vállalkozása?**

– A 80-as évek közepén megkeresett a kanadai nagykövetség, akik nagyon magasra tették számomra az igény szintet. Nem egyszer jómagam készítettem ezeknek az egyedi bútoroknak a terveit is. Ezt követően más nagykövetségek is megkerestek. Ekkor már három segéddel dolgoztam.

■ **Budakeszin is elismert szakemberként tartották számon.**

– Sokat dolgoztam az akkor még község Budakeszi számára. Padokat, ajtókat, ablakokat gyártottam az általános iskolának és az 1981-ben átadott EFMK ajtóit és az előadóterem fából készült elválasztó falát is én terveztem és gyártottam le. Emellett sok újonnan épült családi házhoz is én gyártottam a nyílászárókat és alkalmanként, egyéni tervezés szerint bútorokat is.

■ **Sokat tevékenykedett az országos és helyi közéletben is.**

– 1990 előtt a Kisiparosok Országos Szövetségénél (KIOSZ) vezetőségi tag voltam és a Pest Megyei Kisiparosok Országos Szövetsége bírósági faipari szakértőnek kért fel. 1990–1994 között pedig a Magyar Néppárt képviselője voltam a Budakeszi Önkormányzatban.

■ **A rendszerváltáskor, 1990 után miképpen alakult az élete?**

– Sajátos fordulat következett be az életemben. Addig – több mint 20 éven át – napi 14-16 órát dolgoztam, általában még hétvégén is. Ennek is köszönhető, hogy a szakmában használt vegyszerek és a felszálló por súlyos allergiát okozott, emellett ez a két évtizedes „éjjel-nappali” munka teljesen elvette az erőmet. Orvosom javaslatára feladtam az asztalos kisipari tevékenységet, leszázalékolta, majd két évvel később nyugdíjba mentem.

■ **Mit kezd magával ilyen helyzetben egy nagyon tevékeny, szorgos ember?**

– Feleségem kiváltotta a műanyag fröccsöntő kisipart. Kitaláltam a Bernáth-féle nudli- és nokedliszaggató készüléket, mely egy nagyon sikeres termék lett hosszú időn keresztül. Újságcikkek, tv- és rádióriportok is foglalkoztak vele. Egy évben négyezer darabot is eladtunk belőle telefonrendelések alapján. Feleségem beosztottjaként én postáztam a megrendeléseket. Ezt tíz év után hagytuk abba.

Ekkor jött el egy olyan szabad világ számomra, amikor végre nem voltak határidőim, kötelezettségeim. Minden eddigi feszültség és stressz eltűnt az életemből. Ekkor készítettem el a játék terepasztalt és a babaházat sok-sok mechanikai, gyengeáramú elektronikai, kibernetikai megoldással. Öreg fejjel ezt is sikerült megtanulnom, az ezzel való foglalkozás ma is nagyon foglalkoztat! Kb. 100 motor mozgatja a terepasztalon a különféle élethelyzetek szereplőit, a kovácsmestert, a háztáji gazdálkodót, a kovácsot, a cipészt, a zenészeket, a hintázó babákat, a diákokat egy osztályteremben, a mozdonyt masiniszttával, a markológépeket, az úthengert stb. 3-, 6-, 10-, 12-, 24 voltal működnek ezek a szerkezetek, melyekhez a transzformátorokat régi pénztárgépekből, videólejátszókból, tévékből szereltem ki. Rengeteg ilyen „limlomot” hoztak ide a budakesziek, akik ismerték és ezzel támogatták ezt a ténykedésemet. A végén már anynyi volt itt ezekből, hogy szinte mozdulni sem tudtam.

■ **A házában látható életműkiállításán a játék terepasztal és a babaház mellett a nagy gondossággal tervezett, elkészített egyedi tervezésű, gyakran intarziás bútorai-ban is lehet gyönyörködni.**

– Ezekkel tíz évvel ezelőtt kezdtem el foglalkozni, teljes egészében a saját magam örömeire készítem ezeket, nem eladásra. Ebben talán az is szerepet játszik, hogy a mai világban azt látom, hogy a tömeggyártás mellett lassan teljesen eltűnik a kézművesség. Ezekből a bútoraimból legfeljebb a KesziArt kiállításain látható egy-egy.

Hála Istennek az életműkiállításon gyakran látogatják az itteni iskolások is, akik nálam még találkozhatnak kézműves munkákkal.

■ **Látni itt súllyal működő, 1800-as évekből való biede-meier faliórákat és egy hatalmas, csodálatos állóórát is.**

– Bármilyen meglepő, ezeknél az óráknál számomra ma már nem az asztalos munka a lényeges – sőt, azzal nem is nagyon foglalkozom –, hanem az óraszerkezet mechanikájának a javítása. Időközben ugyanis ezt is megtanultam. Ehhez vásároltam egy vasesztergagépet is, és ennek is elsajátítottam a használatát. Az elmúlt években mintegy 30 ilyen órát javítottam meg teljesen ingyen, mert láttam, hogy ezek tulajdonosai szeretik a múlt kézműiparát.

■ **Van itt egy nagyon szép, mintegy 2 méter magas, súllyal működő, padlóóra is. Hogyan került ez ide?**

– Ez egy kivételes történet. Néhány éve, mikor megnyitottuk az életmű kiállításonkat, Balczó András is itt volt a feleségével. Tőle kaptam ennek az órának a némileg hiányos szerkezetét, hogy használjam fel azt valamilyen formában, a játékházban. Én azonban sokkal többet láttam ebben a lehetőségben és megcsinálván a csapágyakat, működőképessé tettem a szerkezetet, amelyet ezt

követően megmutattam Balczó Andrásnak, aki nagyon boldog volt az eredményt látva. És itt még nincs vége a történetnek! Ezt követően megkaptam tőle a padlásán száradó 20 éves feketedió fát, amiből aztán elkészítettem az óra házát. Ez az óra azóta is majdnem olyan pontosan működik, mint egy digitális óra. Egy év alatt legfeljebb egy percet késik!

■ **Három éve kapott egy felkérést a Magyar Papírmúzeumtól, Dunaújvárosból. Mi volt a kérésük?**

– Sarlós Erzsike, akivel együtt vagyunk tagok a KesziArt-ban, kapcsolatban van ezzel a múzeummal. Ők kerestek valakit, egy demonstrációs Nagy-Magyarország térkép elkészítéséhez, ahol a mintegy 200 egykori papírmalmot led lámpák jeleznék. Erzsike azért gondolt rám, mert jól ismerte a játszóház terepasztalán használt elektronikai tapasztalataimat. Örömmel elvállaltam ezt az újabb kihívást, egy feltételem volt! Ingyen szerettem volna megcsinálni! Úgy gondoltam, hogy ezzel a feltétellel nem lesz egy teljesítési kényszer, egy stresszes állapot a vállamon. Ők ezt elfogadták, és én elkészítettem a munkát, melyben a Budakeszin élő Turáni Attila volt nagy segítségemre. A múzeum mindezt egy emléklappal köszönte meg.

FOTO: PEK LAJOS

■ **Látni itt az egyik vitrinben egy Kossuth-díjat, néhai Madaras József színművész díját. Ennek mi a története?**

– A 80-as évek elején Madaras József Budakeszin, a József Attila utcában épített egy családi házat. Ebben az időben ismerkedtem meg vele – szerette a fát, ő maga is barkácsolt – az Erdért fatelepen, és aztán dolgoztam is neki. Ennek kapcsán barátság alakult ki közöttünk. Később a közeli Budajenőre költözött, de 2007-ben bekövetkezett haláláig megőriztük barátságunkat. Halála után gyermekei megkerestek engem, hogy az életmű kiállításomon őrizzem meg a Kossuth-díját és más díjait is egy vitrinben.

■ **Most mivel foglalkozik, mert nem gondolnám, hogy öلبه tett kezekkel végigüli a napot?**

– Mostanában elkezdtem verseket írni, Élményekben, tapasztalatokban gazdag életem sok gondolatot fogalmaz meg a fejemben. És amúgy változatlanul intarziázok, és várom továbbra is a látogatókat ingyenes életmű kiállításomra, ahová a 06 23 450 607-es számon lehet bejelentkezni.

Horváth Jenő